

INOM KOMMUNERNA KAN VÅR DEMOKRATI ERÖVRAS ÅTER

PATRIK ENGELLAU

*Globalisering gäller. Det är bara att gilla läget.
08-demokratin har inte framtiden för sig.
Det har däremot kommunerna.*

V arje tid har en massa uppfattningar om sig själv som så småningom visar sig vara felaktiga. Men då och då prickar tidsandan rätt. Jag tror att en av vår tids självuppfattningar som historien kommer att bekräfta är nationalstatens avtagande betydelse.

Detta betyder inte att Sverige kommer att upphöra som kulturell och social identitet. Våra gamla traditioner och symboler – till exempel nationaldräkterna och folkdanserna, som uppfanns i slutet av 1800-talet och det moderna midsommarfirandet med vals på bryggan, som lär ha inletts i början av seklet – kommer naturligtvis att bestå. (Även om de är mer föränderliga än man kanske anar. För dem som är yngre än 25 år är Kalle Anka-programmet på julafton

PATRIK ENGELLAU är författare och ordförande i föreningen Den Nya Valfärden.

en av de vackraste och svenskaste av alla seder. I höstas inleddes en ny tradition, nämligen halloweenfirandet, troligtvis en kupp av pumpaodlarnas riksförbund.)

Makten flyr

Men det betyder, enkelt uttryckt, att makten flyr från de nationella huvudstäderna. Beslut från regeringar och parlament tar helt enkelt inte skruv längre. Och fort går det. Det var inte länge sedan svenska makthavare på allvar kunde föreslå förbud mot parabolantennar i syfte att avskärma svenska medborgare från världen. Det var inte länge sedan vi hade valutaregleringar, vars syfte var att göra det möjligt för svenska makthavare att kontrollera och styra det svenska kapitalet. Och det var inte länge sedan EG eller EU var något totalt otänkbart för Sverige.

Globaliseringen sveper undan allt sådant. Förslag om parabolförbud framstår inte längre som ondskefulla, bara korkade och ogenomförbara. En

regering som törs andas en stavelse om valutareglering får omedelbart ett piskrapp av dem som förvaltar amerikanska, tyska, franska och peruanska pensionsfonder.

Allt detta är välbekant. Men vad vi just nu börjar uppmärksamma är konsekvenserna för demokratin. Den demokrati vi har är en nationell demokrati. Den handlar om maktutövning i huvudstäderna. Den sysslar med nationella regeringar, nationella parlament, den utfärdar nationella lagar och regler och den delar ut nationella bidrag till nationens egna medborgare efter principer som gäller lika över hela landet.

Bortkommen makt

Här uppstår förstas ett problem. 08-området – och låt detta vara en symbol för huvudstäder i alla länder – makt undergrävs av globaliseringen. Då vittrar förstas det politiska system som handlar om att utöva denna försvinnande makt. Den traditionella demokratin letar efter makt på ställen

S
L
Ä
P
P
K
O
M
M
U
N
E
R
N
A
L
O
S
S
I

där den inte längre finns. Inte underligt att den ibland ser lite bortkommen ut.

Situationen väcker två måhända förståeliga, men ändå ogenomtänkta och framför allt föga konstruktiva reaktioner.

Den första reaktionen är bara dum, en sorts parabolförbudsförslag i megalformat, nämligen att det är något fel på globaliseringen. Begränsar det sig till vecklagan och sorgsna brösttoner kan man väl stå ut, men om någon politisk rörelse skulle vilja skrida till handling för att stoppa historien gäller det att se upp. När människor vill stanna utvecklingen i stället för att anpassa sig till den går det alltid illa.

Alla hamburgare är inte en double whopper

Den andra reaktionen kan inte skilja på den särskilda sorts demokrati – den 08-centrerade – vi byggt upp under lång tid, och demokratin i allmänhet. Det är ungefär som att inte kunna skilja på en hamburgare och en Double Whopper. Den som tror att alla hamburgare är Double Whoppers dömer rimligtvis ut hela hamburgarsläktet när han ätit en Double Whopper med för mycket majonäs. Den som tror att begreppet demokrati är liktydigt med den speciella form av demokrati vi råkar ha etablerat ifrågasätter förstås demokratin som beslutsform när han ser att den traditionella nationella demokratin inte längre fungerar så bra.

En rimligare reaktion, vad jag kan

förstå, är att resonera ungefär så här:

Globalisering gäller. Det är bara att gilla läget.

08-demokratin har inte framtiden för sig.

Demokratin är visserligen inte så bra, men ändå det bästa av alla styrelseskick.

08-demokratin är bara ett av många tänkbara sätt att arrangera demokratin.

Slutsats: Vi bör tänka ut nya sätt att utöva demokrati i vårt land.

Den som kommit så långt har slutat begråta förlusten av det förflutna och i stället med framåtanda och käck beslutsamhet vänt sig mot framtiden. Så ska vi göra nu. Och kom ihåg att en regel vid alla sådana kreativa processer är att man ska samtala och resonera som civiliserade människor, inte disputera, domdera, missförstå och misstänkliggöra som... ja, ni vet var.

För det första kan vi konstatera, tror jag, att en alltmer globaliserad ekonomi behöver en alltmer globaliserad politik, där politikens uppgift som vanligt är att både underlätta för företagen (vilket högern brukar på-

peka) och att kontrollera dem (vilket vänstern brukar påpeka). Till exempel är det praktiskt för företagen, åtminstone för några av dem, att sammelsuriet av olikartade nationella regelsystem ersätts av ett enda – precis som det är ett framsteg för mänskligheten att man standardiserar elkontaktarna. På samma vis blir det ett framsteg för mänskligheten när man standardiserat arbetsrätten och reglerna för arbetsgivares ansvar för arbets-skador etc. Den ekonomiska utvecklingsprocess som på 1800-talet födde Zollverein och Garibaldi opererar nu internationellt och kräver överstatlig politik.

Därför har vi gått med i EU. Kanske kommer kapitalismen en dag att bli så global och internationell att alla länder en gång går ihop och bildar ett sant världsparlament med vidhängande regering, men det står inte på dagordning och det behöver vi inte bekymra oss över just nu. Det räcker med att konstatera att en del av den gamla 08-makten emigrerat till Bryssel och att detta rimligtvis är bra.

Avlägsen brysselmakt

Bra, men inte kul. Ekonomin går före kulturen (åtminstone i detta fall). Ekonomin är internationellt integrerad, men ännu inte kulturen. Få av oss känner oss lika mycket som europeer som vi känner oss som svenskar. Få av oss blir uppiggade vid tanken att vi flyttar makt från Helgeandsholmen, där dom visserligen ofta pratar strunt, men man i alla fall fattar

vad dom säger, till Bryssel, där man inte ens fattar vad dom säger och där man definitivt inte har något inflytande. Och även om man får rösta på några i Bryssel så känns det som man har noll koll på läget där.

Att göra brysselbesluten mer demokratiska ("att motverka det demokratiska underskottet" som det heter på den brysseljargong som verkar uppfunnen för att öka det demokratiska underskottet) må vara nog så angeläget, men är troligtvis helt otillräckligt för att fylla det tomrum i medborgarkänslan som 08-demokratis upplösning orsakat.

Jag tror att lösningen är maktförskjutning från 08-området till medborgarnas närmaste politiska instans, alltså kommunerna. Mer makt till kommunerna! kort sagt.

Maktförskjutningen från Stockholm till Bryssel drivs av ekonomin. Politiken får anpassa sig bäst den kan. Men den angelägna och för demokratin viktigare maktförskjutningen från Stockholm till Håbo och Tanum har inga icke-politiska drivkrafter. Ska det bli någon förnyelse av demokratin och maktförskjutning till kommunerna så måste drivkraften komma från politiken själv.

Bristande tilltro

Där ligger problemet. Politiken lever kvar i den gamla 08-demokratis mentalitet. Den genomsyras av tanken att allt blir bäst när 08-politiker och centralt placerade experter i 08-myndigheter fattar besluten. Hur skulle det gå om kommunerna själva

bestämde över socialhjälp? Åt pipan, förstås. Bristen på tilltro till den lokala gemenskapens kompetens finns i alla partier. Kravet på en nationell skolpeng är ett exempel från moderaterna. Den 08-styrda politi-

” Att göra brysselbesluten mer demokratiska ('att motverka det demokratiska underskottet' som det heter på den brysseljargong som verkar uppfunnen för att öka det demokratiska underskottet) må vara nog så angeläget, men är troligtvis helt otillräckligt för att fylla det tomrum i medborgarkänslan som 08-demokratis upplösning orsakat. ”

ken är övertygad om att allt blir sämre om den själv får mindre makt.

Och därmed har vi kommit fram till den största paradoxen av alla, ett problem som vetenskapen inte duger till att förklara. För att förstå det problemet måste man tillgripa utomvetenskapliga begrepp.

Det är nämligen så, har jag upptäckt, att tvärtemot vad som påstås har kommunerna frihet att göra precis vad de vill. Detta är inte sant just för socialhjälp, men det är sant för

praktiskt taget allt annat. Tills motsatsen är bevisad påstår jag att kommunpolitiker redan idag har rätten att göra nästan allt de skulle önska. Om de bestämmer sig för att vränga makten ur nollåttornas händer har de möjligheten. De kan till och med lägga ned barnomsorgen (vilket jag inte föreslår utan bara anger som exempel på rejäla, möjliga systemskiften). Hur då? Enkelt. Visserligen är kommunerna skyldiga att erbjuda barnomsorg, men de har också rätten att ta ut fulla kostnaden. Skulle någon medborgare skicka ungarna till en kommunal barnstuga om det kom en räkning på sisådär 10.000 kronor i månaden?

Paradoxen är att samma lokalpolitiker som klagat över att de styrs från Stockholm inte utnyttjar de friheter de har att göra sig oberoende av Stockholm.

Den enda förklaring jag kan komma på är att de inte gillar att ta ansvar. De låtsas vara bundna till händer och fötter, för det är lättare att påstå att andra är dumma och motvalls än att själv göra något som man kan få kritik för. Sådant kan vetenskapen inte förklara, bara läran om värderingarna. Hos den läran kallas sagda attityd för feighet, möjligen även falskhet.

Demokratin i Sverige behöver förnyas för att bättre motsvara en ny tids krav och omständigheter. Men den förnyelsen kommer inte av sig själv. Den måste drivas av politiker med resning och statsmannaskap nog att höja sig över egennyttan, slentrian-tänkandet och fegheten.